Никодиновски, Звонко - Фигуративните значења на скакулецот во францускиот и во македонскиот јазик (стр. 1-6), од книгата *Фигуративните значења на инсектите во францускиот и во македонскиот јазик,* 2 - ри Август С, Штип, 2007 (2016), 636 стр.

ФИГУРАТИВНИТЕ ЗНАЧЕЊА НА СКАКУЛЕЦОТ ВО ФРАНЦУСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

§ 1. Скакулецот го дели четиринаесеттото место, заедно со штрколот и мајскиот бумбар, меѓу инсектите во францускиот корпус од базата по бројот на јавувања (**18** единици со фигуративно значење или **1,70 %** од вкупно 1056 единици). Во македонскиот корпус скакулецот се наоѓа на петнаесетто место со **5** единици (**1,23 %**).

И за скакулецот, како и кај скрежецот и штурецот, постојат колебања во називите. Во македонскиот јазик ги имаме називите **зелен скакулец** (на фр. **sauterelle**) и **скакулец** (на фр. **locuste, criquet**). За разлика од зелените скакулци чиишто женки имаат копјести снесалки со кои ги снесуваат јајцата во дупки во земјата, скакулците немаат снесалки. Инаку, овие два вида (зелениот и обичниот скакулец), заедно со штурчињата, спаѓаат во редот на правокрилци.

Во речниците на симболи го наоѓаме следното. [1] Скакулците – претставуваат **оvоплотување на напаста, на пустошувачкото намножување**. Во тоа својство скакулците се среќавааат и во Библијата каде што, според толкувачите, тие симболизираат, или историски инвазии, или пак маки од демонска природа. Долго време бил практикуван и егзорцизмот против скакулците.

Додека во Стариот Тестамент инвазијата на скакулците, која била предизвикана од специјална одлука на Господ, сепак претставува природна несреќа, во Новиот Тестамент симболот зема ново руво: инвазијата на скакулците станува духовно и морално мачилиште.

Слично на тоа и Чуанг-це го става злокудното намножување на скакулците во редот на космички пореметувања за кои се знае дека произлегуваат од микрокосмички нарушувања. И навистина, намножувањето на скакулците во Стара Кина имало сосема подруга вредност: тоа било симбол на многубројно наследство па според тоа и на божји благослов. А ритамот на скоковите на скакулецот се поврзувал со сезонските ритуали на плодноста, со правилата за социјална и семејна рамнотежа.

---

[1] Sp. J. Chevalier & A. Gheerbrant: ***Dictionnaire des symboles,*** Robert Laffont, Paris, 1982, str. 850 i J.-P. Clébert*:* ***Bestiaire fabuleux,*** A. Michel, Paris, 1971, str. 344.

Nikodinovski, Zvonko - Figurativnite značenja na skakulecot vo francuskiot i vo makedonskiot jazik (str. 1-6), od knigata *Figurativnite značenja na insektite vo francuskiot i vo makedonskiot jazik,* 2 - ri Avgust S, Štip, 2007 (2016), 636 p.

А. Скакулецот во францускиот јазик

а. Семиолошки признаци

§ 2. Признакот **ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ** е застапен со **4** единици и со **22,22 %** се наоѓа на второ место меѓу две групи признаци. Овој признак е претставен преку **2** особини: **како назив** и **изглед**.

Особината **како назив** е претставена во неколку фамилни имиња кои водат потекло од називот на овој инсект и кај кои не се даваат асоцијациите што тие ги побудуваат: (1) Ⓕ **Saulterelle, Sautreau, Sautreuil, Sautret, Sautiau** = «noms de famille» (*Rolland, t. 13, 106)*.

Особината **изглед** се јавува во неколку единици во кои изгледот на одредени делови од телото на скакулецот (или разни видови скакулец) симболизира **здебеленост**: (2) Ⓕ **avoir le ventre comme un jeudi (=sauterelle des vignes)** = «avoir le ventre rond, plein» (*Rolland, t. 13, 110: Loir-et-Cher)*, **внимателно слушање и гледање**: (3) Ⓕ **ouvrir les yeux ou écouter comme une bine (=sauterelle des vignes) qui pond** (*Rolland, t. 13, 110: Deux-Sèvres*), **исушена стара мома**: (4) Ⓕ **sauterelle (Vieille sauterelle!)** = «se dit en parlant d'une demoiselle d'âge canonique, desséchée et acariâtre; (déjà en grec le mot "seriphos", ou "sériphé graus", désignait à la fois une sauterelle, una mante religieuse, et, au figuré une vieille fille)» (*Edouard)*.

§ 3. Признакот **ОДНЕСУВАЊЕ** е застапен во **14** единици и со **77,78 %** се наоѓа на прво место меѓу две групи признаци. Овој признак е претставен преку **5** особини: **скокање**, **исхрана**, **работливост**, **пеење** и **однесување според некои појави.**

Особината **скокање** е основната особина според која овој инсект го добил и името. Така оваа особина ја среќаваме во неколку единици кои симболизираат **жители-скокачи на ендеци**: (5) Ⓕ **Sautereaux de Brie** = «les habitants de la Brie parce qu'ils ont à sauter de nombreux fossés» (*Rolland, t. 13, 106*), **подвижна млада девојка**: (6) Ⓕ **sautériau d'août** = «jeune fille vive, toujours en mouvement; enfant né au mois d'août» (*Rolland, t. 13, 106: Valenciennes)*, **балерина во Парискатa опера**: (7) Ⓕ **sauterelle** = «danseuse de l'Opéra» (*Rolland, t. 13, 107)*, **слободна жена**: (8) Ⓕ **sauterelle** = «femme de mauvaise vie» (*Rolland, t. 13, 107: Aisne)*, **магарица (игра со скокање)**: (9) Ⓕ **sauterelle** = «jeu de saute-mouton» (*Rolland, t. 13, 107)*, **жени кои разгледуваат без да купуваат**: (10) Ⓕ Les commis de magasin sont souvent harcelés par les clientes; ils subissent **les sauterelles**. On appelle ainsi les femmes qui font plier et déplier cent

ballots sans acheter; il en est qui sont coutumières du fait; on les connaît partout. Quand leur signalement est bien donné et que leur manie est constatée, on obtient d'ordinaire la permission de les exécuter. Il y a vingt façons d'exécuter une sauterelle.» (*Rolland, t. 13, 107:XIX s.*), **висока, сува и невешта девојка**: (11) Ⓕ **sauterelle (Grande sauterelle! Espèce de sauterelle!)** = «grande fille (d'après sauteuse)» (*Dictionnaire érotique*); «grande femme maigre et sèche» (*Rolland, t. 13, 106)*; «se lance parfois à une jeune fille à la silhouette longue et élancée; mais plus souvent à une *grande bringue* un peu godiche (probablement par attraction de *sotte*» (*Edouard)*.

Да споменеме дека веќе наведовме еден виц за скакулец во кој покрај него се јавува и осата која со својот убод ги тера луѓето да скокаат (сп. ја единицата под реден број 19 во **§ 199**).

Особината **исхрана** се јавува во две единици во кои однесувањето на скакулците симболизира **уништување**: (12) Ⓕ **Ce que la chenille n'a pas mangé, les sauterelles le dévorent** = «se dit des personnes dont la ruine commencée est achevée par les usuriers» (*Rolland, t. 3, 294)*, (13) Ⓕ **se jeter sur quelque chose comme une nuée de sauterelles** = «en dévorant tout, ex: *Les invités se sont jetés sur le buffet comme une nuée de sauterelles*» (*Petit Robert*).

Особината **работливост** е застапена во **1** единица која симболизира **неработење**: (14) Ⓕ **biner la cigale** (= dans la France du Nord on appelle ainsi la sauterelle verte où la vraie cigale n'existe pas) = «ne rien faire du tout» (*Rolland, t. 13, 109: Poitou*).

Особината **пеење** ја среќаваме во една фразема во која пеењето симболизира **безсодржинско зборување**: (15) Ⓕ **C'est comme si tu chantais la cigale** = «c'est comme si tu ne disais rien» (*Rolland, t. 13, 109: Poitou)*.

Особината **однесување според некои појави** ја среќаваме најнапред во **1** верување кое ја истакнува **доброќудната моќ на угризот од скакулец за излечување на тртките**: (16) Ⓕ **Pour faire passer les verrues on les fait mordre par la sauterelle des vignes** (*Rolland, t. 13, 110)*. Следните две единици ги регистрираат игрите што ги играат децата со скакулците кои можат да бидат **груби**: (17) Ⓕ **Les enfants s'amusent à faire chanter la sauterelle des vignes en la roulant entre leurs mains.** (*Rolland, t. 13, 110: Vendée)* или **крајно свирепи**: (18) Ⓕ **Les enfants s'amusent à faire mordre leurs vêtements à la sauterelle verte et la retirent vivement, sa tête se détache du corps.** (*Rolland, t. 13, 109: Aisne)*.

б. Семантички признаци

§ 4. Анализирајќи ги значењата на француските фигуративни единици (вкупно 18) кои содржат лексеми од лексичко-семантичкото поле "СКАКУЛЕЦ", доаѓаме до следните заклучоци:

- групата признаци "ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ" е претставена преку **2** особини. Особината "КАКО НАЗИВ" ја среќаваме во фамилни имиња кај кои не е јасна симболиката (1). Особината "ИЗГЛЕД" симболизира **здебеленост** (единицата под број 2), **внимателно слушање и гледање** (3), **исушена, стара мома** (4).

- групата признаци "ОДНЕСУВАЊЕ" е претставена преку **4** особини. Особината "СКОКАЊЕ" симболизира **жители-скокачи на ендеци** (5), **подвижна млада девојка** (6), **балерина во Париската опера** (7), **слободна жена** (8), **магарица (игра со скокање)** (9), **жени кои разгледуваат без да купуваат** (10), **висока, сува и невешта девојка** (11). Особината "ИСХРАНА" симболизира **уништување** (12 и 13). Особината "РАБОТЛИВОСТ" симболизира **неработење** (14). Особината "ПЕЕЊЕ" симболизира **безсодржинско зборување** (15). Особината "ОДНЕСУВАЊЕ СПОРЕД НЕКОИ ПОЈАВИ" не симболизира директно ништо но однесувањето на скакулците се јавува во врска со едно **верување за доброќудната моќ на угризот од скакулец за излечување на тртки** (16), како и во врска со **груби или свирепи игри со скакулците** (17 и 18).

Скакулецот во француските фигуративни единици влегува исклучиво со една од следните значенски категории: **како човечко тело** (**здебеленост**, **исушена, стара мома**), **како човечко однесување** (**внимателно слушање и гледање**, **жители-скокачи на ендеци**, **подвижна млада девојка**, **балерина во Париската опера**, **магарица (игра со скокање)**, **слободна жена**, **жени кои разгледуваат без да купуваат**, **висока, сува и невешта девојка**, **уништување**, **неработење**, **безсодржинско зборување**), **како предзнак** (**за доброќудната моќ на угриз од скакулец за излечување на тртки**), **како назив** (**за фамилно име**), **како предмет на** (**груби и свирепи детски игри**).

§ 5. Кај француските фигуративни единици со скакулец ја имаме следната состојба во распоредот на референтната вредност:

- најголем број единици се со негативна референтна вредност (вкупно **9** или **50** %). Негативни се најголем број признаци (вкупно **8**): **здебеленост**, **исушена, стара мома**, **слободна жена**, **жени кои разгледуваат без да купуваат**, **висока, сува и невешта девојка**, **уништување**, **неработење** и **безсодржинско зборување**.

- на второ место се единиците со неодредена референтна вредност (**8** или **44,44 %**). Неодредени се вкупно **7** признаци: **како назив за фамилно име**, **внимателно слушање и гледање**, **жители-скокачи на ендеци**, **подвижна млада девојка**, **балерина во Парискатa опера**, **магарица (игра со скокање)** и **предмет на груби и свирепи детски игри**.

- на трето место се единиците со позитивна референтна вредност (**1** единица или **5,55 %**). Позитивен е признакот: **за предзнак за доброќудната моќ на угриз од скакулец за излечување на тртки**.

Скакулецот значи се јавува воглавно со негативна и неодредена референтна вредност во францускиот корпус, со мала предност на негативната вредност.

§ 6. Француските фигуративни единици со скакулец се засновани врз **4** разни стилски фигури, како различни видови на фигуративно значење. Нивната застапеност е следната: од вкупно 18 единици на прво место се наоѓа метафората со **11** единици (**61,11 %**), на второ место е компарацијата со **4** единици (**22,22 %**), на трето место се единиците со конкретно значење со **2** единици (**11,11 %**) и на четврто место е аналогијата со **1** единица (**5,55 %**).

Б. Скакулецот во македонскиот јазик

а. Семиолошки признаци

§ 7. Признакот **ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ** е претставен преку **1** особина: **изглед**. Оваа особина ја среќаваме во една споредбена фразема која симболизира **слабо суштество**: (1) Ⓜ како скачка е = «слаб, исушен» (*Пеев: Кукуш)*.

§ 8. Признакот **ОДНЕСУВАЊЕ** е застапен во **4** единици и со **80 %** се наоѓа на прво место меѓу две групи признаци. Овој признак е претставен преку **2** особини: **скокање** и **однесување според некои појави**.

Особината **скокање** симболизира прво **подвижно суштество:** (2) Ⓜ скокат како скакулец = «подвижен е» (*Цепенков: Пословици: 2314)*, а потоа и **краткотрајност на измамата**: (3) Ⓜ Скака скакалец доскака, би м'мејнца до би = «не може човек да лаже постојано, кога тогаш ќе се фати во лага самиот» (*Каваев, 3360)*.

Особината **однесување според некои појави** е застапена во **2** верувања во кои однесувањето на скакулецот претставува **предзнак за**

скапотија: (4) Ⓜ Ако дојдат од некаде во некое место глувци, оси, гасеници, скакулци - на скапија било. (*Цепенков: Верувања, 187)* или **за голема војска**: (5) Ⓜ Ако излезат по дрвјата многу гасеници и опасат листот, и тие покажуат за војска голема да има во таа година. Така и за скакулци кога излегуаат многу. (*Цепенков: Верувања, 7)*.

б. Семантички признаци

§ 9. Анализирајќи ги значењата на македонските фигуративни единици (вкупно 5) кои содржат лексеми од лексичко-семантикото поле "СКАКУЛЕЦ", доаѓаме до следните заклучоци:

- групата признаци "ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ" е претставена преку **1** особина. Особината "ИЗГЛЕД" симболизира: **слабо суштество** (1).

- групата признаци "ОДНЕСУВАЊЕ" е претставена преку **2** особини. Особината "СКОКАЊЕ" симболизира: **подвижно суштество** (2), **краткотрајност на измамата** (3). Особината "ОДНЕСУВАЊЕ СПОРЕД НЕКОИ ПОЈАВИ" не симболизира директно ништо но однесувањето на скакулецот претставува предзнак за **скапотија** (4) и **голема војска** (5).

Скакулецот во македонските фигуративни единици влегува исклучиво со една од следните значенски категории: **како човечко тело** (**слабо суштество**), **како човечко однесување** (**подвижно суштество**, **краткотрајност на измамата**), **како предзнак за** (**скапотија**, **голема војска**).

Кај македонските фигуративни единици со скакулец ја имаме следната состојба во распоредот на референтната вредност:

- на прво место се единиците со негативна референтна вредност (вкупно **4** или **80 %**). Негативни се **4** признаци.

- на второ место се единиците со неодредена вредност (**1** единица или **20 %**). Неутрален е само **1** признак: **подвижно суштество**.

Скакулецот значи се јавува воглавно со негативна референтна вредност во македонскиот корпус.

Македонските фигуративни единици со скакулец се засновани врз **3** стилски фигури. Првото место го делат компарацијата и аналогијата со по **2** единици (**40 %**). На трето место е метафората со **1** единица (**20 %**).